

Терещенко А. Є.

*студент 3 курсу, спеціальність «Журналістика»,
освітня програма «Медіа-комунікації»,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

Історія України та культурна спадщина завжди була представлена сильними та впливовими жіночими персонажами – від Княгині Ольги і до Лариси Косач. Велич та волелюбність українок завжди стояла пліч-о-пліч з чоловічою. Навіть збірні образи літературних персонажів, як, наприклад, Катерина Тараса Шевченка завжди поділяли важкість життя з чоловіками, беручи зазвичай на себе навіть більше – від ведення домашнього господарства і виховання дітей до участі в суспільному житті та громадській діяльності, доводячи силу духу, яка притаманна нашим жінкам. Тому не дивно, що навіть після початку повномасштабного вторгнення на нашу рідну землю країни-агресора українки відразу, разом із чоловіками, стали на захист батьківщини. Хоча, здавалось би ніби на війні від них не буде значної користі. Така думка панувала в суспільстві аж до 2014 року, коли Російською Федерацією почалась ескалація українських територій та увага до жінок у армії була відсутня. На той час частка жіночого складу в ЗСУ та права жінок в армії були у значно меншими, ніж на сьогодні. За словами Ганни Маляр, заступниці міністра оборони України, значний приріст жіночого складу у ЗСУ відбувся у 2014 та 2022 роках – у найскладніші з моменту здобуття незалежності для країни періоди [5].

Саме тоді і викрилися найважливіші проблеми жінок у військових умовах. З того моменту почалося переорієнтування армії на західний зразок. Разом із цим почалося створення не тільки умов, а й проведення досліджень з розслідуваннями, які вивчали питання рівності чоловіків та жінок у ЗСУ.

У 2015 році новоствореним адвокатським проектом «Невидимий батальйон» було проведено розслідування, в ході якого було визначено, що згідно з застарілим законодавством, жінки-військові мали змогу посідати лише адміністративні посади у ЗСУ, тобто швачки, кухарі та зв'язківці. Це не лише не давало змогу жінкам брати участь безпосередньо у бойових діях, будучи поряд зі своїми чоловіками, братами або друзями. Головне, це те, що посідаючи лише

адміністративні посади, українки не мали правового захисту, соціального забезпечення та не отримували бойових нагород. Так ситуацію на той час описує проєкт на власному сайті [7].

Робота над удосконаленням законодавства, що проводилась за сприяння «Невидимого батальйону», а також Міністерства оборони України, було прийнято Закон «Щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях»[1], що урівнювало статуси та можливості жінок та чоловіків.

Таким чином, формуванням соціально-правової рівності було значно збільшено кількість жінок у армії та Національній гвардії. Станом на 2018 рік кількість жінок-військових становила 1800 осіб, у той час як через десять років їх стало у 15 разів більше – 23 тисячі. А після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України загальна кількість жінок-військовослужбовців у рядах ЗСУ становить 57 тисяч. На сьогодні статус учасника бойових дій АТО або ООС отримали 9916 українок[2]. Отже, станом на листопад 2022 року понад 12 відсотків особового складу Збройних сил України становлять жінки, 32 тисячі з яких це безпосередньо військові. І це без урахування медичних працівників, які постійно борються за життя тисяч українців, що перебувають на фронті.

Але фронт – не єдине поле бою, де українські жінки вносять справжній внесок у нашу перемогу, не менший за чоловіків. Волонтери – нові герої фронту, про яких говорять не так багато, але складно переоцінити їх внесок у забезпечення ЗСУ всіма видами допомоги-коштами, речами, продуктами та озброєнням. Саме волонтери створюють гуманітарні штаби, волонтерські та освітньо-молодіжні центри, які забезпечують населення, особливо постраждалих під час вторгнення країни-агресора, гуманітарною, юридичною та медичною допомогою. Волонтери вирішують безліч питань всіх верств населення. Необхідно зазначити, що провідну роль у створенні та організації волонтерського руху в Україні посідають саме жінки.

Ще з самого початку подій в 2014 році суспільство розуміло важливість підтримки одне одного та тих, хто потребує на допомогу. Тоді ж у країні волонтерський рух почав виходити на новий рівень, що стало дуже актуальним у 2022 році. Так про це говорить співзасновниця «Зграя», однієї з найбільших волонтерських асоціацій – Євгенія Талиновська: «Волонтерський рух після Майдану – це, напевно, одне з найбільших наших надбань. Суспільство змінилося дуже сильно. У нас з'явилися культура волонтерства і дуже багато крутих ініціатив. Люди

нарешті зрозуміли, що можна допомагати і не треба абсолютно все перекладати на державу» [6].

Попри можливість виїжджати за кордон, більшість жінок, які мають або не мають чоловіків, власний дім та й просто розуміють, що потрібні саме зараз своїй країні і їм є, що робити – залишилися. Вони працюють у волонтерських центрах. Збирають кошти та гуманітарну допомогу, працюють над її логістикою, сортують її, займаються видачею, роблять усе можливе і трошки навіть неможливого, щоб громадяни, які потребують на допомогу – її отримали. Саме завдяки цим щоденним та буденним, але справжнім подвигам героїнь, які залишаються у тіні, українці мають не тільки віру у свою країну, а й матеріальне забезпечення. На момент написання статті, Україна отримала понад 18 мільярдів допомоги від приватних осіб, компаній та фондів.

Сьогодні багато людей втратили свій дім, мусили покинути своє рідне місто, а можливо втратили можливість його ще побачити. Таким людям, окрім фінансової та матеріальної допомоги, потрібні увага та догляд, створення умов для адаптації в новому місті. Саме наданням таких послуг і займаються Освітньо-молодіжні простори. Вони беруть на себе завдання приділення уваги саме молоді, яка втратила можливість відвідувати навчальні заклади, покинула рідний дім та друзів і залишилась наодинці з собою і своїми проблемами, зіштовхнувшись із відсутністю уваги та допомоги. Робітники таких закладів регулярно проводять різні освітні та розважальні заходи для молоді від 14 до 35 років, як наприклад профорієнтації чи тренінги, де організатори запрошують експертів або самі вивчають теми для проведення ввідного курсу з надання медичних послуг або медіаграмотності, проводять заходи щодо інтеграції ВПО в суспільне життя у новому місті. Працюючи вже шостий місяць у подібному, зазначу, що більше 50 відсотків із таких волонтерів – є жінки.

Жінки займаються без жодного перебільшення всім – плетінням маскувальних сіток, особистих зборів грошей на допомогу збройним силам та постраждалим від вторгнення Російської Федерації на території України. Відважні та небайдужі українські жінки всюди намагаються зробити якомога більше для Перемоги, для підтримки держави та її народу.

Світова спільнота із самого початку бойових дій 24 лютого завжди була у курсі усіх подій. Вона одразу прийняла Українську сторону конфлікту. Постраждалої від неочікуваного та шокуючого світ нападу, країни. Своєчасне створення інформаційного простору, який демонструє та висвітлює страшенні, але правдиві реалії України – заслуга у тому числі і жінок-журналістів.

Харків'янка, яка застала війну у рідному місті, Олександра Новосел розповіла в одному зі своїх інтерв'ю свою історію 24 лютого. Того дня, коли світ спостерігав за тим, що відбувається по всій території найбільшої країни Європи. Як жартує сама журналістка – «24 лютого вийшла на роботу та досить ще не повернулась» [3]. Поки волонтери забезпечують громадян фінансово та фізично, журналістки та медійні особи працюють у медійному просторі. Моніторинг та висвітлення подій, розслідування військових та політичних злочинів та постійне перебування на місці бойових дій та в окупованих територіях для репортажів. Все це – журналістська діяльність, яка формує об'єктивну та важливу картину бачення конфлікту. І формують її жінки.

Повертаючись до першочергового питання, який саме вклад жінки роблять у перемогу України під час повномасштабної війни з Російською Федерацією, доходимо до певних висновків. Ще до 24 лютого у Збройних силах України з'явилась тенденція на збільшення відсотку жінок у особовому складі, особливо військовому, завдяки цілеспрямованому змінненню законодавства та наданню жінкам рівних можливостей. Тож на початку вторгнення українська армія, яка на той момент вже мала значну частку жінок військових – збільшила її у два рази, повністю спростувавши тезис, що жінкам на війні не місце.

Окрім армії, українки відзначились своїм видатним вкладом у медичному просторі, не залишивши своїх обов'язків та з перших годин війни рятуючи життя тисячам українців. Українки відзначились своїм громадянським та волонтерським впливом, запобігаючи гуманітарним катастрофам, створюючи волонтерські фонди, збираючи гроші та реалізуючи допомогу населенню.

А також українські жінки підтримали країну тоді, коли їй це було найбільше потрібно, залишаючись тут та демонструючи усе це світові. Викриваючи найстрашніші особливості війни та демонструючи іншим державам злочини, скоєні країною агресором, та демонструючи, за що саме бореться держава. А головне, даруючи українцям віру в те, що борються вони не марно.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» від 6 вересня 2018 року, №2523-ХІІІ.

2. Жінки в Збройних силах України [Електронний ресурс]: Wikipedia. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_Ukrainian_military

3. «За хронікою нашої роботи напишуть підручники з історії». Як працюють українські журналісти в умовах війни [Електронний ресурс]: Суспільне. – Режим доступу: <https://suspilne.media/247248-za-hronikou-nasoi-roboti-napisut-pidrucniki-z-istorii-ak-pracuut-ukrainski-zurnalisti-v-umovah-vijni/>

4. Зі зброєю в руках чи без. Українські жінки захищають свою державу [Електронний ресурс]: Ukrainer. – Режим доступу: <https://ukrainer.net/zhinky/>

5. Танкістки та артилеристки: у Міноборони розповіли, скільки жінок служать у ЗСУ [Електронний ресурс]: Правда. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/07/24/249693/>

6. Українські жінки-лідерки [Електронний ресурс]: Ukrainer. – Режим доступу: <https://ukrainer.net/zhinky-liderky/>

7. Хто ми? Історія створення невидимого батальйону [Електронний ресурс]: Невидимий батальйон. – Режим доступу: <https://invisiblebattalion.org/about/#histori>